

การบริหารวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ

COMMUNITY RADIO MANAGEMENT FOR STATE SECURITY

วิชาญ จุลหริก¹, สมาน งามสนิท², เกษมชาติ นเรศเสนีย์¹ และปิยะวรรณ เลิศพานิช³
Witchan Junlarick¹, Samarn Ngarsanit², Kasemchart Naretsenee¹, and Piyawan Lertphanich³

¹หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

²หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพมหานคร

³หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการความขัดแย้งแบบบูรณาการ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การบริหารวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวิทยุชุมชน นโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชน รูปแบบการบริหารของวิทยุชุมชนและวิทยุชุมชนต่อความมั่นคงของรัฐ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้กำหนดนโยบาย กรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ข้าราชการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร นักวิชาการด้านวิทยุกระจายเสียงและผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชน และโดยการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้บริหารสถานี ผู้เกี่ยวข้องและผู้ฟังวิทยุชุมชนจากสี่ภาคของประเทศไทย จำนวน 66 คน

ผลการวิจัยพบว่า วิทยุชุมชนตั้งขึ้นตั้งแต่ปลายพุทธศักราช 2543 ตามมาตรา 40 แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ที่กำหนดไว้ว่าคลื่นความถี่ไม่ควรมีการผูกขาด ประชาชนควรเข้าถึงสื่อและชุมชนสามารถเป็นเจ้าของสื่อได้ เพื่อประโยชน์ของชุมชนและของชาติโดยจัดให้มีคณะกรรมการบริหารกิจการสื่อด้านนี้เป็นการเฉพาะ ส่วนการบริหารสถานีนั้น เนื่องจากว่า ในระยะเวลาที่วิจัยเรื่องนี้ นโยบายวิทยุชุมชนยังมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมอยู่ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกรอบการบริหารตามหลัก POSDCORB คือการวางแผน การจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การประสานงาน การรายงานและการจัดงบประมาณ เป็นแนวทางวิจัย และพบว่า สถานีวิทยุชุมชนมีการบริหารตามแนวทางของ POSDCORB และที่เพิ่มเข้ามาคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในหลายกิจกรรม สัมกับเป็นวิทยุชุมชนของชุมชนและเพื่อชุมชน การบริหารแบบให้ประชาชนมีส่วนร่วม ช่วยให้วิทยุชุมชนมีบทบาท หน้าที่ส่งเสริมความมั่นคงของชุมชนและของรัฐ คือประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีศักดิ์ และชุมชนเข้มแข็ง

ABSTRACT

The objectives of this research, a study of community radio management for state security, were to study (1) the origins of community radio, (2) the policy, laws, rules and regulations for community radio, and (3) the appropriate forms of community radio management for state security.

Qualitative research methodology was used. Data were collected from two groups of participants. Data by means of in-depth interviews were collected from the first group of key informants, comprising policy formulators, National Telecommunication Commission members, internal security office officers, academics specializing in radio issues, and community radio managers. Additional data were collected by means of focus group discussions with 66 persons from four regions, comprising community radio managers, staff and audience members.

Findings:

Community radio has been in existence since Buddhist Era 2543, after Article 40 of the B.E. 2540 Constitution decreed that radio frequencies should not be monopolized. Communities have a mandate to access, own and use mass media for the affairs of the community under the regulations administered by National Telecommunication Commission. With regard to community radio management, this research found that the rules and regulations for community radio stations are still in the process of improvement, The POSDCORB model, consisting of planning, organizing, staffing, coordinating, reporting and budgeting, was applied as the framework for this research. It was found that most community radio stations comply with the POSDCORB model. In addition, these community radio stations, which are owned and managed by the community and for the community, have created opportunities for community participation in many community radio activities.

Participatory management of community radio stations helps community radio play an important role in promoting and supporting state security so that the country is secure, the people are wealthy and community is strengthened.

คำสำคัญ:

การบริหาร วิทยุชุมชน ความมั่นคง

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งซึ่งมีประวัติศาสตร์และความเป็นมาที่ยาวนาน ซึ่งกว่าที่ประเทศจะมีความเป็นปึกแผ่นและเจริญก้าวหน้าเช่นในปัจจุบัน บรรพชนชาติไทยและบรรพบุรุษของคนไทยต้องเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อ เพื่อปกป้องและรักษาผืนแผ่นดินไว้แก่คนรุ่นหลัง ดังนั้น คนไทยจึงควรรัก

และวางแผนประเทศ โดยช่วยกันเสริมสร้างความมั่นคง และปกป้องประเทศไทยจากภัยต่าง ๆ ที่จะคุกคามความมั่นคงของประเทศ

คำว่า “ความมั่นคงของประเทศ” ได้ถูกกล่าวถึง ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน 2495 ไว้ว่า หมายถึง “การทำให้เอกราชของชาติหรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงและปลอดภัย รวมตลอดถึงการทำให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร” นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่ให้ความหมายที่กว้างขวางออกไปอีกว่า “ความมั่นคงของประเทศ” หมายถึง “สภาวะการณ์หรือสภาพที่รัฐ ภายใต้การนำของรัฐบาลที่มีอำนาจอธิปไตยในการปกครองดินแดนดังกล่าวด้วยตนเอง และสามารถดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวงไม่ว่าจะเป็น จากเกณฑ์การเสี่ยงใด ๆ ความเกรงกลัว ความกังวล และความสงสัย มีความเจริญก้าวหน้า มีเสรีต่อความกดดันต่าง ๆ ซึ่งจะประกันให้เกิดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนภายในชาติดำเนินไปได้อย่างอิสระ มีความแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น มีความแน่นอนไม่เปลี่ยนแปลงไปโดยง่าย มีความอดทนต่อแรงกดดันต่าง ๆ ที่มากระทบในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านเอกราช อธิปไตย ในด้านบูรภาพแห่งดินแดน ในด้านสวัสดิภาพ ความปลอดภัยและผาสุกของประชาชน ในด้านการปกครองของประเทศและวิถีการดำเนินชีวิตของคน อีกทั้งจะต้องมีขีดความสามารถที่จะพร้อมเผชิญต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น” (วิชัย ชูเชิด, 2547)

จากเหตุการณ์ทางการเมือง ที่ก่อให้เกิดการขัดแย้งทางความคิดระหว่างประชาชนชาวไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยที่ประเด็นความขัดแย้งเริ่มขึ้นจากการที่อดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้ตกเป็นผู้ต้องหาในคดีแสดงรายการบัญชีทรัพย์สิน และหนี้สินอันเป็นเท็จ หรือคดีชุกหุ้ม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2553) รวมถึงคดีการเลี้ยงแกะจากการขายหุ้นชินคอร์ป (Shin Corporation) ให้แก่กองทุนเทมาเสก (Temasek Holdings) ตามมติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เหตุการณ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมในสังคมไทยและทำให้เกิดการแบ่งแยกทางความคิดของประชาชนชาวไทยออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่มีความคิดเห็นว่า อดีตนายกรัฐมนตรี พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้กระทำการทุจริตจริงและสมควรได้รับการลงโทษ ฝ่ายที่สอง ได้แก่ ผู้ที่สนับสนุน พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ ชินวัตร และฝ่ายที่สาม คือ ประชาชนกลุ่มพลังเงียบ คือ มีความคิดเห็นบางอย่างแต่ไม่ได้แสดงออก ซึ่งในเวลานั้นเองที่กลไก “การเมืองภาคประชาชน” ได้เริ่มทำงานขึ้น

คำว่า “การเมืองภาคประชาชน” มีความหมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐหรือผู้นำรัฐบาล รวมทั้งกดดันให้รัฐบาลกระทำตามความประสงค์ของตนหรือกลุ่มของตน โดยที่การมีส่วนร่วมดังกล่าวควรเป็นการขับเคลื่อนที่อยู่ภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย (Myron Weiner Cited in Binder et al., 1971) นอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2553) กล่าวถึงการเมืองภาคประชาชนไว้ว่า เป็นการเคลื่อนไหวของประชาชนเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะโดยตรง โดยไม่ผ่านทางตัวแทนของพรรคการเมืองหรือหน่วยงานราชการ การเมืองภาคประชาชน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งย้าแนวคิดที่ว่า “การเมืองไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง” การที่กลไกของการเมืองภาคประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในขณะนั้น อาจมีผลมาจากหลายปัจจัย อาทิเช่น ความไม่เป็นธรรม ความเหลื่อมล้ำในสังคม ช่องว่างระหว่างคนจนคนรวย เป็นต้น แต่สิ่งที่ชัดเจนที่สุด คือ การเคลื่อนไหวของการเมืองภาคประชาชน

ดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของการเมืองภาคตัวแทน ซึ่งประชาชนได้เลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้ามาบริหารประเทศแทนพวกเขา

ความมั่นคงของประเทศ และการสื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์ต่อการใช้ประโยชน์ทางการเมือง การปกครองคู่กันมานานหลายพันปี ตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เริ่มอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มสังคมและพัฒนาการปกครองเป็นเขตแดน อาณาจักร จนกระทั่งพัฒนาเป็นประเทศในปัจจุบัน (ธนพล หิรัญบุรณะ, 2552) มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อมวลชนต่อความมั่นคงของประเทศว่า “การที่จะทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยขึ้นมาก็โดยที่สื่อมวลชน ซึ่งนำเสนอข้อมูลในรูปของข่าว ความคิดเห็น ตลอดจนรายการบันเทิงในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งหากสื่อมวลชนไม่นำเสนอแล้ว แม้สภาพความเป็นจริงเป็นอย่างไร ประชาชนก็ไม่มีโอกาสทราบได้ ซึ่งจะทำให้เกิดความสงสัย ไม่แน่ใจ และอาจคิดว่าประเทศชาติไม่มีความมั่นคงก็ได้ ซึ่งหากประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติไม่ตรงกันก็อาจเกิดอันตรายได้” (กร นามภูษะ, 2540) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดน สื่อมวลชนได้กลายมาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ให้ถึงประชาชน เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ดังนั้น สื่อสารมวลชน ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการระดมมวลชนของกลุ่มพลังมวลชนต่าง ๆ

จากเหตุการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พ.ศ. 2548-พ.ศ. 2552) และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (พ.ศ. 2550-พ.ศ. 2553) ที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ เพื่อเข้าถึงประชาชน และเพื่อแย้งชิงมวลชน ดังที่พิจิตรา ศุภสวัสดิ์กุล (2553) ได้กล่าวถึงสงครามสื่อระหว่างรัฐบาล (อดีตนายกรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช) และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยว่า “การถอดรหัสสมการของสงครามสื่อในครั้งนี้ไม่เพียงแต่จะชี้ให้เห็นถึงพลังของเทคโนโลยีของสื่อสมัยใหม่ที่สามารถข้ามเหนือการควบคุมของรัฐไทยเท่านั้น แต่ยังบ่งบอกถึงผลกระทบที่เกิดจากวิวัฒนาการของสื่อมวลชนที่ขยายช่องทางการรับรู้อันหลากหลาย อันนำมาซึ่ง การแตกตัวของช่องทางของสื่อให้มีมากมาย โดยอนุญาตให้แต่ละช่องทางการสื่อสารสามารถขบขันและตอกย้ำประเด็นแบบเฉพาะเจาะจงและปฏิเสธการเป็นพื้นที่กลางที่รองรับความหลากหลายของประเด็น ความคิดเห็น ข้อมูล และผู้บริโภค”

ความคิดเห็นดังกล่าว นอกจากจะแสดงให้เห็นว่ากลุ่มมวลชนมีการบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของสื่อสารมวลชนสมัยใหม่ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนแต่ละบุคคลโดยตรงได้ อาทิ การใช้โทรศัพท์ผ่านดาวเทียม อีเมล เว็บไซต์ ชุมชนออนไลน์ และการส่งข้อความผ่านทางโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดดังได้กล่าวมา นับเป็นความท้าทายครั้งใหม่ของรัฐบาลไทย ในการบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนในทุกระดับ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ซึ่งมีจำนวนมากและเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศ โดยรัฐบาลมีเครื่องมือที่ใช้ในการกำกับดูแล และบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชน โดยใช้ผ่านทางหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อรัฐบาล เช่น สำนักนายกรัฐมนตรีกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังมีองค์กรอิสระที่ดูแลเรื่องความมั่นคง ได้แก่ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร และองค์กรที่กำกับดูแลสื่อมวลชนบางประเภท ได้แก่ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นต้น

จากความสำคัญของสื่อมวลชนที่มีต่อความมั่นคงของประเทศดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ “การบริหารการจัดการสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อความมั่นคงของประเทศ” ทั้งนี้ เพื่อจะนำเสนอแนวทางในการจัดทำนโยบายการบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลาง และภูมิภาค

โจทย์วิจัย/ปัญหาการวิจัย

1. ประวัติและความเป็นมาของวิทยุชุมชนก่อตั้งขึ้นมาอย่างไร
2. นโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนเป็นอย่างไร
3. รูปแบบการบริหารสถานีวิทยุชุมชนเป็นอย่างไร
4. วิทยุชุมชนมีผลต่อความมั่นคงของรัฐเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของวิทยุชุมชน
2. เพื่อศึกษานโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชน
3. เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารของวิทยุชุมชน
4. เพื่อศึกษาวิทยุชุมชนต่อความมั่นคงของรัฐ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการศึกษา เริ่มจากการศึกษานโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง โดยกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และ กลุ่มผู้รับฟังวิทยุชุมชน

1. การกำหนดหน่วยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารจัดการสื่อประชาสัมพันธ์ รวมถึงผู้บริหารสถานีวิทยุชุมชนจากภาคกลาง 3 สถานี จากภาคเหนือ 3 สถานี จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 สถานี และจากภาคใต้ 3 สถานี โดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-Depth Interview)

1.2 กำหนดกลุ่มผู้ร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสำหรับการศึกษานี้ ได้แก่ ผู้รับฟังสถานีวิทยุชุมชนในพื้นที่ ๆ เลือกแล้วภาคละ 12 คน เป็นกลุ่มสนทนา 4 กลุ่ม กลุ่มละ 12 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน

2. ขั้นตอนการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การบริหารวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ” มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ การบริหารจัดการ การสื่อสาร

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสังเคราะห์ขึ้นจากความรู้ที่ได้จากการทบทวนเอกสารภายใต้กรอบแบบจำลองการบริหารจัดการ “POSDCORB MODEL” ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยกิลิกและเฮอร์ริค (Gulick & Urwick, 1973) และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) และรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการบัญชีคำหลักและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อเป็นแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ขั้นตอนที่ 3 จัดการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มประกอบด้วยผู้ฟังสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งใช้การเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ จำนวนภาคละ 12 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีการบัญชีคำหลักและวิเคราะห์เนื้อหา การสนทนากลุ่มด้วยการตีความ และการพรรณนาความ ตลอดจนการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 5 อภิปรายและสรุปผล การบริหารวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ ที่ได้สังเคราะห์ขึ้น

ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอการบริหารวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐที่สมบูรณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งได้นำแบบจำลองการบริหารจัดการ “POSDCORB MODEL” มาเป็นแนวทางในการตั้งประเด็นการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) กำหนดโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 2) นำแบบจำลองการบริหารจัดการ “POSDCORB MODEL” มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารทรัพยากรบุคคล การสั่งการและการกำกับดูแล การประสานงาน การรายงาน การบริหารงบประมาณ
- 3) นำแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ให้อาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาความถูกต้องและความสอดคล้องของข้อคำถาม

- 4) แบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยประเด็นหลักดังนี้
  - 4.1) ประวัติและความเป็นมาและบทบาทของวิทยุชุมชนต่อความมั่นคงของรัฐในปัจจุบัน
  - 4.2) นโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนอิทธิพลของวิทยุชุมชนต่อผู้รับฟังข่าวสารจากวิทยุชุมชน

- 4.3) รูปแบบการบริหารจัดการสื่อวิทยุชุมชน แบ่งออกเป็นประเด็นย่อยคือ
  - 1) การวางแผนการใช้สื่อวิทยุชุมชน
  - 2) ความเหมาะสมของบุคลากรที่ทำหน้าที่ผู้บริหารและดำเนินรายการวิทยุชุมชนในปัจจุบัน
  - 3) การสั่งการและการกำกับดูแลวิทยุชุมชน โดยหน่วยงานของรัฐบาล
  - 4) การประสานงานระหว่างวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง
  - 5) การรายงานการปฏิบัติงานต่อหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล 6) งบประมาณในการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน และ 7) การบริหารการจัดการสื่อวิสาหกิจชุมชน เพื่อความมั่นคงของรัฐ

4.4) ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลในการจัดการบริหารวิสาหกิจชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ

3.2 เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการสนทนากลุ่ม โดยใช้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และให้ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มยกประเด็นต่าง ๆ ขึ้นกล่าวเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้วิธีการบัญชีคำหลักและการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ด้วยการตีความแบบและการพรรณนาความ

4.3 การวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ บทความทางวิชาการและแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ผลการวิจัย

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาบทบาทของวิสาหกิจชุมชน พบว่าวิสาหกิจชุมชนไทยมีวิวัฒนาการจากการรวมตัวของภาคประชาชนโดยเสรี เพื่อสิทธิการสื่อสารเพื่อชุมชน ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2543 เรื่อยมา จนก่อให้เกิดการกระจายตัวของกิจการวิสาหกิจชุมชน แล้วแปรเปลี่ยนเป็นวิสาหกิจขนาดเล็กรายย่อย (SMEs) ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่าง ๆ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ต่อเนื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 47 พระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และบทบาทของวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันเป็น 5 บทบาท คือบทบาทการเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน บทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และบทบาทในการดำรงรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ

2. การศึกษานโยบายการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้สื่อวิสาหกิจชุมชนมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชน ได้แก่ สถานีวิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการก่อตั้งของคนในชุมชน สถานีวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่ภายในชุมชนหรือใกล้เคียงกับชุมชน ความชัดเจนของการรับฟัง การใช้ภาษาท้องถิ่นกับชาวชุมชน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินรายการของชาวชุมชน

3. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐ

วิทยุกระจายเสียงชุมชนนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้สื่อที่จัดทำ ดำเนินกิจกรรม และ ดำรงอยู่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เฉพาะซึ่งวิทยุกระจายเสียงในลักษณะเดิมไม่สามารถจะ ตอบสนองต่อการรับรู้ข่าวสารในลักษณะต่าง ๆ ได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการที่แตกต่างจาก เดิม เพื่อให้ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเพาะในแต่ละพื้นที่ได้บริโภคข่าวสาร ความบันเทิงและ อรรถประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพการณ์ในแต่ละแห่ง

หลักการง่าย ๆ ที่วิทยุกระจายเสียงชุมชนจะใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อความอยู่รอดคือ “แตกต่างจากสถานีกระแสหลัก ปักหลักกลางใจชุมชน เป็นหนทางให้บริการ ชับขาน ความบันเทิงรื่นรมย์”

แม้สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชนจะอาศัยความเป็นสื่อของท้องถิ่นที่มีขนาดจำกัด แต่ใน ขณะเดียวกันวิทยุกระจายเสียงชุมชนก็ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้นบทบาทของการเป็น “สื่อมวลชน” ซึ่งจะต้อง ทำหน้าที่ของสื่อที่มีคุณภาพ เพื่อข่าวสารที่มีคุณภาพโดย

- 1) การบริการข่าวสารที่หลากหลาย และส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่กระจายเสียง
- 2) การสร้างสรรค์เนื้อหาข่าวสารและผังรายการโดยคำนึงถึงโอกาสการมีส่วนร่วมของ กลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ร่วมวางแผนร่วมผลิต ร่วมกิจกรรม ร่วมรับฟัง ร่วมสะท้อนปัญหาความต้องการ
- 3) การเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นด้วยเครือข่ายข่าวสารที่มี เป้าหมายในการยกระดับสังคมให้ก้าวหน้า ดีขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมพอเพียง
- 4) การเป็นช่วงเวลาสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ในการนำเสนอข่าวสาร แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และเวทีเพื่อการแสดงออกถึงความต้องการและข้อเรียกร้องที่เป็นธรรมภายใต้หลัก ธรรมาภิบาล

การกำหนดเนื้อหาสื่อในรายการประเภทข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดใหญ่ให้ ความสำคัญกับความเร็ว ความสดใหม่ บนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นจริง โดยข่าวต้นชั่วโมงจะเน้น ข่าวเด่นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นล่าสุด รายงานความคืบหน้าของประเด็นที่เป็นที่สนใจของสังคม และ บริหารเวลาสำหรับพื้นที่โฆษณาซึ่งถือเป็นรายได้สำคัญของสถานี ที่ถ่ายทอดข่าวต้นชั่วโมงยังเครือข่าย ภูมิภาค

ขณะที่การผลิตและนำเสนอข่าวสารของสถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กจะทำหน้าที่ รายงานข่าวเฉพาะด้าน เช่น การศึกษา การเกษตร หรือรายงานกิจกรรมของผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นการเสริมเนื้อหาจากข่าวกระแสหลักที่สามารถรับได้จากสื่อประเภทอื่น ๆ

ฉะนั้นการออกแบบสร้างสรรค์รายการ หรือการจัดผังเวลาของวิทยุกระจายเสียงชุมชน จำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งแน่นอนที่สุดสำหรับหลักการเสนอข่าวสารที่ว่าจะต้องเน้น ความ “สดใหม่” หรือความสนใจของปวงชนอันเป็นพื้นฐานของการบริโภคข่าวสารทั่วไปแต่วิทยุกระจายเสียง ชุมชนมีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณที่จะใช้ลงทุนเพื่อผลิตข่าวสาร ความเข้มแข็งของการเป็นองค์กร ข่าวสารเครือข่ายการปฏิบัติงานของผู้สื่อข่าวในพื้นที่ เป็นต้น

ถึงกระนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน ก็มีข้อได้เปรียบภายใต้ข้อจำกัด เช่น การอยู่ติดกับพื้นที่รู้ความต้นลึกหนาบางของปัญหาการอยู่กับกลุ่มผู้รับฟังเป้าหมาย การที่สามารถใช้ แหล่งข่าวที่สื่อหลัก ผลิตไว้แล้วมาเป็นประโยชน์ในการนำมา “เล่าข่าว” ต่ออย่างมีสีสัน

ด้วยธรรมชาติของการเป็นสื่อชุมชน แนวคิดที่สามารถใช้เป็นหลักการพื้นฐาน ในการบริหารจัดการเนื้อหารายการได้โดยใช้ผสมผสานตามความเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ตามสโลแกนที่ว่า “นำเสนออย่างหลากหลาย กระจายสัดส่วน ครบถ้วน องค์กร สะท้อนปัญหา เสริมปัญญาชุมชน หาหนทางออก ตอกย้ำความเป็นเจ้าของ ครองใจผู้ฟัง”

การวางแผนการจัดรายการ (Planning)

1) ในปัจจุบันการจัดผังรายการจะเน้นไปทางด้านข่าวสาร และความบันเทิงเป็นหลัก ส่วนรายการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังมีน้อย

2) สาระทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ควรมีบันเทิงประกอบด้วย เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดความเครียดหรือความเบื่อหน่าย ผังการจัดรายการของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ควรอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว พ.ศ. 2552 ซึ่งกำหนดว่า รายการที่กำหนดไว้ในผังรายการต้องเป็นรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นที่บริการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดรายการ และการดำเนินรายการด้วย

การจัดโครงสร้างองค์กร (Organization) โครงสร้างการจัดองค์กรของวิทยุชุมชนแต่ละสถานียังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของวิทยุชุมชนแต่ละแห่ง

การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) ผู้จัดการรายการวิทยุชุมชนวางตัวเหมาะสม มีความรู้รอบตัว พูดจาภาษาท้องถิ่นทำให้เกิดความเป็นกันเอง วิทยุชุมชน ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือชี้นำผู้ฟังและสังคม สำหรับในการคัดเลือกที่จะมาดำเนินรายการนั้นต้องดู พื้นฐานความรู้ และความเหมาะสมบุคลิกภาพกับการจัดรายการ

การสั่งการและการกำกับดูแล (Direction and Regulation) รัฐไม่ควรเข้ามาแทรกแซงการจัดรายการวิทยุ แต่ควรปล่อยให้สถานีวิทยุชุมชนดำเนินการด้วยตนเอง และรัฐให้การสนับสนุนตามที่วิทยุชุมชนต้องการ ถ้าวิทยุชุมชนเสนอเรื่องที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีแล้ว แล้วรัฐก็ต้องมีการควบคุม

การประสานงาน (Co-Operation) ในปัจจุบันวิทยุชุมชนในบางจังหวัดมีการสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนขึ้น โดยจัดตั้งเป็นชมรมของวิทยุชุมชนของแต่ละจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเป็นสมาคม นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการรวมตัวกันของสถานีวิทยุชุมชน เพื่อจัดตั้งเป็นสหพันธ์สถานีวิทยุชุมชนขึ้น ซึ่งการสร้างเครือข่ายและการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของวิทยุชุมชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ประกอบกิจการวิทยุชุมชน ติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกิจการการสื่อสารและโทรคมนาคมแห่งชาติ และเพื่อดูแลการดำเนินการของวิทยุชุมชนในเครือข่าย ให้อยู่ในมาตรฐานทางจริยธรรมของวิทยุชุมชน

การรายงาน (Reporting) ในบริบทปัจจุบัน วิทยุชุมชนต้องเข้าไปแสดงตัวและลงทะเบียน เพื่อขออนุญาตทำการทดลองออกอากาศ ที่สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้จัดการต้องอัดเทปรายการทุกรายการไว้และต้องสามารถส่งให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตรวจสอบได้หากต้องการ

การบริหารงบประมาณ (Budget Management) ในบริบทปัจจุบัน ประเทศไทยมีทั้งวิद्यุชุมชนภาคประชาชน (ไม่มีโฆษณา) และวิद्यุชุมชนภาคธุรกิจ (มีโฆษณา) จึงทำให้แหล่งที่มาของรายได้ของวิद्यุชุมชนทั้งสองประเภทแตกต่างกันออกไป โดยที่วิद्यุชุมชนภาคประชาชน (ไม่มีโฆษณา) ได้เงินจากการบริจาค เงินลงขันของฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชน กิจกรรมเพื่อหาทุน นอกจากนี้ ในอนาคตจะได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐด้วย ในขณะที่วิद्यุชุมชนภาคธุรกิจมีรายได้หลักจากการโฆษณา

4. การศึกษาวิद्यุชุมชนที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐได้แก่ ความมั่นคงทางการเมืองภายใน ความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านการทหาร ความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดเห็นว่า วิद्यุชุมชนในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ฟังค่อนข้างมาก เพราะเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับชุมชนและสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้เป็นจำนวนมาก จึงมีบทบาทต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในหลายมิติได้แก่

4.1 ความมั่นคงทางการเมืองภายใน วิद्यุชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองด้วยการวางตัวเป็นกลาง เป็นอิสระจากอิทธิพลของนักการเมืองและเสนอข่าวที่เป็นความจริง ไม่ชี้นำผู้ฟังสะท้อนการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการที่ดี สอดส่องและตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการที่ประพฤติมิชอบ

4.2 ความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศ วิद्यุชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศด้วยการเสนอข่าวที่เป็นความจริง ไม่ชี้นำหรือยุยงให้ประชาชนเกิด ความเกลียดชังหรือเคียดแค้น

4.3 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ วิद्यุชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ โดยการให้ข้อมูล ข่าวสารและจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง

4.4 ความมั่นคงด้านการทหาร วิद्यุชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านการทหาร ด้วยการไม่นำเสนอข่าวที่ถือว่าเป็นความลับของทางราชการ ที่อาจจะบั่นทอนความมั่นคงของชาติ

4.5 ความมั่นคงด้านสังคม จิตวิทยา วิद्यุชุมชนมีส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านสังคม จิตวิทยา โดยการนำเสนอรายการที่ช่วยดำรงรักษา และส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรม ศีลธรรมและหลักธรรมาภิบาลให้กับคนในชุมชน

อภิปรายผล

1. วิद्यุชุมชนไทยมีวิวัฒนาการจากการรวมตัวของภาคประชาชนโดยเสรี เพื่อสิทธิการสื่อสารเพื่อชุมชน ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2543 เรื่อยมา จนก่อให้เกิดการกระจายตัวของกิจการวิद्यุชุมชนแล้วแปรเปลี่ยนเป็นวิद्यุธุรกิจขนาดเล็ก (SMEs) ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่าง ๆ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 ต่อเนื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 47 พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียง

และกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 ประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และบทบาทของวิทยุชุมชนในปัจจุบันเป็น 5 บทบาท คือบทบาทการเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน บทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และบทบาทในการดำรงรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ บทบาทต่างๆ เหล่านี้ สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ (2543) ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนของวิทยุชุมชน ซึ่งแสดงบทบาททั้งผู้ส่งสาร ได้แก่ การเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน ได้แก่ บทบาทการเป็นสื่อกลางในการไหลของข่าวสารและบทบาทในการดำรงรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และผู้รับสาร ได้แก่ บทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน

2. ปัจจัยที่ทำให้สื่อวิทยุชุมชนมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนเกิดขึ้นจากการก่อตั้งของคนในชุมชน สถานีวิทยุชุมชนตั้งอยู่ภายในชุมชนหรือใกล้เคียงกับชุมชน ความชัดเจนของการรับฟัง การใช้ภาษาท้องถิ่นกับชาวชุมชน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินรายการของชาวชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ หนูสง (2549) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่าสถานภาพของสื่อวิทยุชุมชนได้สร้างระดับการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารได้ง่ายกว่าสื่ออื่น ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสารของวิทยุชุมชน (Participatory Communication) ได้สร้างลักษณะแบบสองทาง คือการสื่อสารที่สามารถโต้ตอบกันได้ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เนื่องจากวิทยุชุมชนสามารถช่วยแก้ปัญหาภายในชุมชนได้ วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและเมื่อวิทยุชุมชนได้แจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงแล้วประชาชนจะเกิดความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐในปัจจุบันประกอบด้วย การวางแผนการจัดรายการ การจัดโครงสร้างองค์กรของวิทยุชุมชน การบริหารทรัพยากรบุคคล การสั่งการ และการกำกับดูแล การประสานงาน การรายงานและการบริหารงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจริญเนตร แสงดวงแก้ว (2549) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิทยุชุมชน ควนเนียง ตำบลบางเหริยง และวิทยุชุมชนชาวทอง ตำบลบ้านนา จังหวัดสงขลา ซึ่งศึกษาพบว่า วิทยุชุมชนควนเนียง มีการบริหารงานที่มาจากคนในชุมชน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ที่ทำมากที่สุด คือ เผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ส่วนประโยชน์ของวิทยุชุมชนควนเนียง คือ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารในชุมชน ทั้งนี้ เป็นเพราะว่ากระบวนการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปเพื่อให้วิทยุชุมชนได้บรรลุเป้าหมายในการรับใช้ประชาชน รูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนของกาญจนา แก้วเทพ (2551) ได้ศึกษาและพบว่า การบริหารวิทยุชุมชนนั้นควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) บริบทของชุมชน เนื่องจากวิทยุชุมชนนั้นเป็นสื่อที่อยู่ท่ามกลาง “ชุมชน” ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์

เชื่อมโยงกับสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนที่แตกต่างกันไป 2) การบริหารจัดการวิद्यุชุมชน จะประกอบด้วย 4 ส่วน ส่วนประกอบแรก คือ โครงสร้างวิद्यุชุมชน ทำหน้าที่เป็น “คัมลือ” ที่จะหมุนเอาส่วนประกอบการบริหารอีก 3 ส่วน คือ การบริหารคน (บุคลากร) การบริหารงาน และการบริหารเงิน/อุปกรณ์ให้เคลื่อนตามไป และ 3) เป้าหมายของการบริหารจัดการ เนื่องจากการบริหารนั้นเป็นการลงมือกระทำ/ดำเนินการด้วยทรัพยากรที่มีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ดังนั้น การที่ลักษณะการบริหารจะออกมาในรูปแบบใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับว่า การบริหารนั้นเป็นไปเพื่อบรรลุเป้าหมายอะไร

4. ศึกษาวิद्यุชุมชนที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐได้แก่ ความมั่นคงทางด้านการเมืองภายใน ความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านการทหาร ความมั่นคงด้านสังคมจิตวิทยา สอดคล้องกับงานวิจัยของธนพล หิรัญบุรณะ (2552) ซึ่งศึกษาเรื่อง “บทบาทวิद्यุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติ” พบว่า แนวทางการพัฒนาต้องปรับแนวคิดใหม่ให้ประโยชน์แก่ผู้บริโภคสื่อเป็นหลัก ปรับโครงสร้างและการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้กับกิจการวิद्यุกระจายเสียงของกองทัพ โดยเน้นพัฒนาคน เทคโนโลยีและรูปแบบที่รายการหลากหลาย ขยายฐานเนื้อหา จัดตั้งมวลชนและสถานีชุมชน การมีส่วนร่วมและเสริมสร้างกองทุนสนับสนุน สำหรับข้อเสนอแนะ ได้แก่ การปรับโครงสร้างและการบริหาร การแปรรูปของกองทัพบางส่วนเป็นธุรกิจให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและอื่น ๆ โดยทุกข้อเสนอแนะคู่ควรสำหรับการศึกษาในอนาคต ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าสื่อวิद्यุชุมชนต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เกิดการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศได้ หัวใจสำคัญของวิद्यุชุมชนอยู่ที่พันธกิจสำคัญ ได้แก่ การระดมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมาร่วมดำเนินการของวิद्यุชุมชนอย่างเป็นระบบแท้จริง ทั้งการร่วมบริหารจัดการ กำหนดนโยบายและแผนการผลิตรายการและร่วมดำเนินกิจกรรมด้านอื่น ๆ อีกทั้งจำเป็นต้องมีช่องทางต่อเชื่อม เพื่อสร้างความร่วมมือกับฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชนแก้ไขปัญหา หรือร่วมพัฒนาชุมชนโดยไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นผู้ครอบงำ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถการทำหน้าที่ ทั้งในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน พึ่งเป็นศูนย์กลางแห่งข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมสู่ชุมชนอย่างครอบคลุมรอบด้าน ทั้งเชิงกายภาพและเชิงเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน ตลอดจนดำเนินการตามกรอบของกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้วิद्यุชุมชนยังไม่สามารถพัฒนาตนเองในการปฏิบัติตามพันธกิจสำคัญต่าง ๆ ครบถ้วน ก็มีได้หมายความว่าวิद्यุชุมชนอ่อนแอ แต่วิद्यุชุมชนเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงพึงร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่วิद्यุชุมชนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรเร่งทำแผนแม่บทเพื่อการควบคุมวิद्यุชุมชนให้เสร็จโดยเร็ว และควรส่งเสริมและจัดการอบรมในเรื่องของการดำเนินกิจการวิद्यุชุมชนให้ชัดเจน

2. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรร่วมมือกับฝ่ายความมั่นคงในการส่งเสริมบทบาทของวิทยุชุมชนให้ส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ และควรส่งเสริมให้วิทยุชุมชนได้ควบคุมตนเองเพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นไปเพื่อชุมชนโดยแท้จริง
3. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควรส่งเสริมแนวทางการพัฒนาวิทยุชุมชนสู่วิทยุดิจิทัลในอนาคต
4. กำหนดนโยบายภายใต้ข้อกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติที่กำหนดให้กับผู้ปฏิบัติในการดำเนินการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนให้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง
5. กำหนดนโยบายการบริหารการจัดการสถานีวิทยุชุมชนให้กับผู้ปฏิบัติ เพื่อปฏิบัติยึดหลักตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด
6. กำหนดนโยบายการจัดสรรงบประมาณ ให้กับการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนตามขนาดคลื่นความถี่ที่ได้รับอนุมัติจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน
7. กำหนดนโยบายในการจัดตั้ง การดูแลบังคับใช้ในเรื่องสถานที่และหน่วยงาน พื้นที่รวมไปถึงอาคารสถานที่ตั้งให้อยู่ในรูปแบบที่กำหนดการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน
8. กำหนดนโยบายให้คณะกรรมการในหน่วยงานวิทยุชุมชนที่จัดตั้งขึ้น มีคณะกรรมการตรวจสอบข้อมูลข่าวสารก่อนออกอากาศสู่สาธารณะชนเพื่อมิก่อให้เกิดผลต่อความมั่นคงของรัฐ
ข้อเสนอแนะระดับหน่วยงานปฏิบัติ
  1. รัฐบาลควรรีบดำเนินการจัดตั้งคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ โดยเร็วที่สุด และควรประกาศรับรองสถานภาพวิทยุชุมชนให้ชัดเจนและโดยเร็ว
  2. คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ต้องมีนโยบายให้วิทยุชุมชนเพื่อความมั่นคงต่อไป
  3. ระดับหน่วยงาน ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติควรยึดหลักปฏิบัติและวิธีการ ในการมีจรรยาบรรณ ด้านการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร
  4. ระดับหน่วยงาน ผู้ที่นำนโยบายไปปฏิบัติในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนควรยึดหลักตามนิติธรรม ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด
  5. ระดับหน่วยงานและองค์กร ควรมีการพัฒนาทางด้านองค์ความรู้ให้กับบุคลากรในหน่วยงานอย่างสม่ำเสมอ
  6. ระดับหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนควรนำเสนอ ข้อมูลข่าวสารและรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อชุมชน โดยประชาชนอย่างแท้จริง
  7. ระดับหน่วยงานและบุคลากรที่ร่วมกันจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนเพื่อชุมชน ไม่ใช่สื่อวิทยุชุมชนที่มีพิษมีภัยต่อส่วนรวมและสังคม
  9. ระดับผู้ปฏิบัติการ ควรนำนโยบายวิธีการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเครือข่ายวิทยุชุมชนซึ่งกันและกัน
  10. คณะกรรมการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน ควรมีหลักการและหาวิธีการที่ถูกต้องในการ ระดมงบประมาณบางส่วนในชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยถึงนโยบายของสื่อวิทยุชุมชนเพื่อเสรีอิสระไม่ต้องพึ่งนายทุนเพื่อความมั่นคงของชาติ
2. ควรมีการวิจัยถึงนโยบายและรูปแบบของสื่ออื่น ๆ เพื่อความมั่นคงของชาติ

บรรณานุกรม

- กร นามภูษะคุ. (2540). สื่อมวลชนกับความมั่นคงของประเทศ. นิเทศสาร. 5, 3-8.
- กาญจนา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ. (2543). สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2553). การแสดงบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินอันเป็นเท็จ. สืบค้นจาก <http://www.kriengsak.com>
- เจริญเนตร แสงดวงแข. (2549). การบริหารงานวิทยุชุมชนควนเนียง ตำบลบางเหรียง และวิทยุชุมชนชวาทอง ตำบลบ้านนา จังหวัดสงขลา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชนพล หิรัญบุรณะ. (2552). บทบาทวิทยุกระจายเสียงเพื่อความมั่นคงของชาติ. วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2553). การเมือง. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.
- พิจิตรรา ศุภสวัสดิ์กุล. (2553). ความล้มเหลวในการสื่อประชาสัมพันธ์ของรัฐ. สืบค้นจาก <http://www.babgkokbiznews.com>
- วิชัย เชิดชู. (2547). การศึกษาวิชาความมั่นคง (Security Studies). กรุงเทพฯ: โรงเรียนเสนาธิการทหารบก.
- สุนีย์ หนูสง. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิทยุชุมชน สถานีวิทยุชุมชน อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี. รายงานการวิจัยคณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- Binder, L. et at. (1971). *Crises and Consequences in Political Development*. Princeton: Princeton University Press.
- Gulick, L., & Urwick, L. (1973). *Paperson the Science of Administration*. New York: Columbia University.